

Suomen lintuasemien toiminta vuonna 2004

Lauri Nikkinen (toim.)

Tämä katsaus kokoaa yhteen Suomen lintuasemien toiminnan vuonna 2004. Rauvolan lintuaseman osalta katsauksessa käsitellään vuodet 2003 ja 2004, sillä edellisestä lintuasemakatsauksesta Rauvolan osuus jäi pois. Sain asema-kohtaisen katsauksen kaikkiaan 13:ta lintuasemalta. Asemien päätoimintamuodot olivat perinteiseen tapaan rengastus ja havainnointi; monilla asemilla suoritettiin myös pesimälinnuston laskentoja. Asemien toiminta-aktiivisuus vaihteli suuresti johtuen pääasiassa miehittäjäpulasta. Ilahduttavasti erällä asemilla, kuten Höytiäisellä, miehitysaktiivisuus lisääntyi aikaisempiin vuosiin verrattuna. Höytiäisellä osasyynä oli kahden uuden rengastajan saaminen toimintaan mukaan.

Vuosi 2004 oli sääoloiltaan vaihteleva mutta keskimääräistä lämpimämpi. Talvikausi oli hieman tavallista leudompi koko maassa. Huhtikuun alkupuolella ja toukokuun alussa koettiin poikkeuksellisenkin lämpimiä päiviä, mikä osaltaan nopeutti lintujen muuttoryntäystä. Toukokuun alun muutaman viikon lämpöjakson jälkeen tuuli kääntyi pohjoisen puolella ja kylmät yöt tyrehdyttivät etenkin hyönteissyöjien muuton. Halla oli ankaraa ja öisin lämpötila laski pitkälti pakkasen puolelle. Tämä vaikutti eniten varhaisten pesijöiden, kuten rastaiden ja tiaisten, poikastuottoon, sillä pieniä poikasia menehtyi kylmyyteen. Viileän ja sateisen kesän johdosta lintujen poikastuottoa jäi normaalia heikommaksi. Etenkin hyönteissyöjät, lokit ja tiirat kärsivät huonoista sääoloista. Myös pöllöjen pesintä epäonnistui, sillä myyriä oli suhteellisen vähän ja monet parit jättivät pesinnän kokonaan väliin.

Vaelluslintujen osalta vuosi oli keskinertainen: tiaisia ja tikkoja oli kohtalaisen hyvin liikkeellä mutta närhiä, harakoita ja pähkinähakkeja heikonlaisesti. Pikkukäpylinnut lähtivät liikkeelle jo kesällä ja vaellus oli ennätysellisen voimakas: Hangon lintuasemalla näiden ristinokkien vaellus löi laudalta lajin aikaisemmat ennätykset. Pöllöjen pesintöiden epäonnistuminen näkyi myös lintuasemilla: edellisen vuoden varpuspöllöjen massavaellukseen verrattuna syksy oli pöllöjen osalta heikko. Syksyn ehkä erikoisin tapahtuma oli punatulkkujen runsas esiintyminen. Näitä värikkäitä höyhenpalleroita oli liikenteessä poikkeuksellisen paljon ja niitä rengastettiin lintuasemilla tavallista enemmän. Monen havainnoitsijan huomio kiinnittyi punatulkkujen ääneen, mikä sai lintuhar-

rastajat arvelemaan, että linnut olivat itäistä alkuperää. Tulkkujen vaellus jatkui myös rajojemme ulkopuolelle ja aina Englannissa ja Keski-Euroopassa asti niiden runsaus ja erikoinen ääntely noteerattiin. Lisäksi eräs syksyn erikoispiirre oli, että tilhet saavuttivat eteläisen Suomen jo varhain. Lokakuun alussa niitä oli Etelä-Suomen kaupunkien keskustoja myöten syömässä vähiä pihlajanmarjoja. Tilhien voimakas esiintyminen näkyi myös lintuasemilla: muun muassa Tankarissa niitä rengastettiin ennätysmäärä aikaisempiin vuosiin verrattuna ja Haliaksen syksyinen muutosumma oli komeat 46 800 muuttavaa.

Menneinä vuosina on usein mietitty miten lintuasematoimintaan, etenkin lintuasemarengastukseen, saataisiin lisää tuoreita voimia. Miehittäjä- ja rengastajapula on edelleen tosiasia, ja sille olisi pikaisesti tehtävä jotakin. Eräs keino asemien toiminnan vetreyttämiseksi voisi olla rengastuskurssien järjestäminen ja rengastuksen markkinointi lintuharrastajille. Tällä hetkellä rengastusluvan saaminen on kuvainnollisesti sanottuna kiven alla, sillä rengastuksen harjoittelu ja toimintaan mukaan pääseminen on vaikeaa. Tämän johdosta olisi ensiarvoisen tärkeää, että lintuyhdistykset panostaisivat rengastuskoulutuksen järjestämiseen ja uusien rengastajien innostamiseen. Näin on erällä asemilla toimitukin, sillä vuonna 2004 Valassaarilla järjestettiin rengastuskurssi asiasta kiin-

nostuneille. Vain tätä kautta on mahdollista lisätä rengastajien määrää ja parantaa tältä osien asemien miehittäjätilannetta. Toivotaan, että tulevina vuosina aktiivisuus lisääntyy ja lintuasemien keräämä tiedollisesti merkittävä aineisto entuudestaan kasvaa.

Hanko

Aleksi Lehikoinen

Aseman 26. toimintavuoden miehitystilanne oli edellisten vuosien tapaan hyvä ja miehitysvuorokausia kertyi yli 330. Asemalla yöpyi vuoden aikana yhteensä 53 miehittäjää, ja lisäksi päiväretkeläisiä vieraili totutun runsaasti (mm. seitsemän bus-siryhmää). Kevätkauden päämiehittäjiä olivat Aatu Vattulainen (143 vrk), Aleksi Lehikoinen (25), Jarkko Santaharju (16), Jonne von Hertzen (15) ja Kimmo Koivula (11). Syksyn päämiehityksestä taas vastasivat Aatu Vattulainen (183 vrk), Jarmo Ruoho (38), Petteri Lehikoinen (31), Aleksi Lehikoinen (25) ja Kalle Huttunen (23). Hyvästä miehitystilanteesta huolimatta uudet Halias-aktiivit ovat tervetulleita asemalle havainnoimaan. Asemalla on keskimäärin tilaa hyvinäkin muuttoaikoina, etenkin jos tekee varauksen hyvissä ajoin. Rengastajatilanne oli melko hyvä ja rengastus saatiin järjestettyä lähes yhtäjaksoisesti 23.7.–30.10. Yhteensä rengastuksia

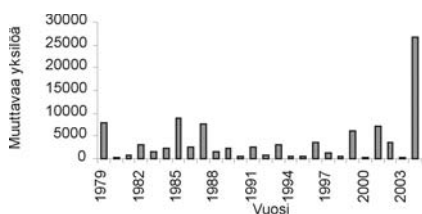

Pikkusieppo (*Ficedula parva*), Rönnskär. Red-breasted Flycatcher © Henri Selin

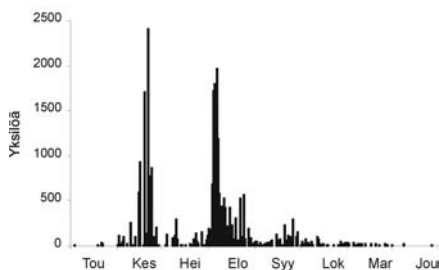
kertyi koko vuodelle 9 431. Asemalla havaittiin kuluneena vuotena yhteensä 233 lajia.

Asemaa kunnostettiin jälleen keskikesän talkoilla. Aseman ulkoseinät maalattiin, ja väri vaihtui takaisin vanhanajan punaiseksi, jollainen se oli vuosina 1979–1993. Haliaksen varpuspöllöaineistoa esiteltiin rengastajakokouksessa ja loppuvuodesta julkaistiin Tringa-lehdessä katsaus harvalukuisten lajien esiintymisestä Hangon lintuasemalla vuosina 1979–2002 (Ekroos ym. 2004). Katsaus oli jatkoa laajemmalle fenologia-katsaukselle (Lehikoinen & Vähätalo 2000) ja käsitteli kaikki aiemmasta katsauksesta harvalukuisuutensa takia pois jääneet lajit. Molemmat katsaukset voi käydä imuroimassa Tringan kotisivuilta, josta löytyy Haliaksen julkaisuuttelo <http://www.tringa.fi/lintuasemat/julkaisut.html>

Päämiehittäjä, stajari Aatu Vattulaisen erityishuomio kiinnittyi vuoden mittaan vesilintujen muuttotarvien ikä- ja sukupuolijakaumiin ja muuttosuuntiin. Hyvin monella vesilintulajilla havaittiin koirasennemistöinen sukupuolijakauma kevätmuuton aikana. Asemalle järjestettiin 23.–25.7. nuorille tringalaisille lintuharastajille suunnattu tutustumisretki, joka tarjosi lukuisia hienoja havaintoja.

Kuva 1. Pikkukäpylintujen (sis. *Loxia sp*) vuosittaiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla vuosina 1979–2004.

Kuva 2. Pikkukäpylintujen (sis. *Loxia sp.*) päivittäiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla toukokuulta joulukuulle 2004. Huomaa voimakkaat huiput kesäkuun puolivälissä ja elokuun alussa sekä heikompi huippu syyskuussa.

Talvi

Tammi-helmikuussa tehtiin muutamia lyhyitä retkiä asemalle, kunnes yhtäjaksoinen havainnointi alkoi jo 10.2. Aatu Vattulaisen saavuttua asemalle kevättä odottamaan. Meri jäättyi aseman liepeiltä lähes kokonaan, mutta muutamia sulapaikkoja säilyi kuitenkin niemen etelä- ja länsipuolella. Talvikauden mainittavimpia havaintoja olivat lehtokurppa 1.1., isolokki 20.2. sekä pilkkasiipien ja tukkasotkien runsas talviaikainen esiintyminen. Eniten pilkkasiippiä havaittiin 18.1., jolloin nähtiin 31 yksilön parvi, ja samana päivänä laskettiin 110 paikallista tukkasotkaa. Ensimmäiset kevätmuuttajat havaittiin jo totutusti helmikuun lopulla: 25.2. muutti juhlapukinen koirashaahka ja 29.2. muutti kolme pulmusta.

Kevät

Talvi piti otetta vielä maaliskuun puoliväliin asti, jolloin kevätmuutto alkoi toden teolla. 16.3. kirjattiin keväälle uusiksi saapujiksi laulujoutsen, töyhtöhyppä, lehtokurppa, mustavaris ja kottarainen. Tämän jälkeen kevät eteni muuttolintujen osalta totutusti, vain huhtikuun lopulla ja toukokuun puolivälissä kylmät kelit jarruttivat muuttoa hetkellisesti. Muuttoennätyksiä paranneltiin mm. seuraavasti: kanadanhanhi 29.3. 33m, laulujoutsen 30.3. 57m, uivelo 10.4. 47m, lapasorsa 3.5. 122m ja harmaasiippo 1.6. 23m. Tornien taistossa Haliaksen stajijunkkeri sijoittui 84 lajilla 26. sijalle, häviten Tringan alueella vain lajilla kahdelle tornille.

Harvinaisuuksia havaittiin kevään aikana mukavasti, mm. mustaleppälinnut 24.3. ja 14.4., kyhmyhaahka 29.3., muuttohaukat 1.4. ja 4.5., niittysuohaukka 2.5., avosetti 6.5., lyhytvarvaskiuru 7.5., leveyspryströkihiut 25. ja 26.5., kattohaikara 30.5. ja mustahaikara 1.6.

Käpylintujen kesä

Alueen pesimälinnustoa kartoitettiin kesäkuukausien aikana, ja asema-alueella tai lähiympäristössä pesineitä tai pesintää yrittäneitä lajeja löytyi yhteensä 58. Harvalukuisista pesimälajeista todettiin mm. ristisorsapoikue ja merikihun lentopoikaset, sekä rautiaisen ensipesintä varmistettiin aseman alueella. Lisäksi *cabaret*-tyyppinen urpiainen pesi jossain bunkkerin ja eteläkärjen välissä, sillä hautomalaikkuihin naaras ja neljä poikasta, joilla siipisulat olivat vielä selkeästi kasvamassa, rengastettiin vakioverkoista kesä-heinäkuun taitteessa. Lisäksi verkkoihin eksi kesä-heinäkuussa kolme aikuista (1 hautomalaikkuihin naaras) ja yksi nuori normaalin näköinen urpiainen, jotka olivat pesineet ilmeisesti asema-alueen ulkopuolella. Voimakkaasti harvinaistunutta kirjo-

kertua havaittiin kesän aikana neljä yksilöä, joista kolme rengastettiin. Pysyvää reiviiriä ei alueella kuitenkaan todettu. Kesä ehdoton priustus oli pikkukäpylintujen voimakas vaellus, joka oli selvästi voimakain, mitä asemalla on koskaan todettu (kuva 1). Vaellus alkoi kesäkuun alussa ja jatkui aina loppusyksyyn asti sisältäen kaksi selkeää huippua kesäkuun loppupuolella ja elokuun alussa (kuva 2). Kovimmat muutot olivat 21.6. 2409m ja 6.8. 1973m, joista kesäkuinen oli kovin käpylintumuutto aseman historian aikana. Verkkoihin ristinnokkia eksi yhteensä 34, joista valtaosa oli nuoria lintuja, mikä kertoo hyvästä pesimämenestyksestä. Kierteleviä virtäväsäräkkejä nähtiin kesän aikana peräti kolmesti muualla 15.6., 27.6. ja 5.7. Kuhankeittäjä vihelteli niemellä 13.6. ja 27.6. Turkinkyhky näyttäytyi 5. ja 9.7. Myöhäinen mehiläishaukkarynnistus koettiin 25.6., kun etelästä mereltä saapui yhteensä 17 muuttajaa ja hyvä isokuovimuutto havaittiin jo 25.6. (*Num arq* + IK) 291m.

Komeiden muuttojen syksy

Naurulokkien suurin syysmuutto havaittiin 16.7. 538m, ja mukavaa kahlaajamuuttoa päästiin ihastelemaan heinäkuun puolivälissä, kun kuovit ja jänkäsirriäiset rikkoivat aseman muuttoennätykset: 10.7. jänkäsirriäinen a22m ja 17.7. pikkukuovi 75m, isokuovi 292m + isokahlaaja 138m. Muita syksyn muuttoennätyksiä olivat mm. metsäviklo 24.7. 14m, ruskosuohaukka 3.9. 31m ja merihanhi 29.9. 1445m. 3.10. hanhet yhteensä 18595m, joista valkuposkia 4600, haapana 3.10 7650m, räkättirastas 7.10. 14830m, tilhi 8.10. 6385m. Muita hyviä muuttoja koettiin mm. 3.8. merimetsä 1293m, 20.9. peippo+pikkulintu 63600m, 29.9. kurki 8540m ja tiaisiet yhteensä 6000m ja 2.10. pohjantikka 11m.

Tilhi esiintyminen lokakuussa oli ennätysrunsaasta, ja tuhansien lintujen parvet tyhjensivät Tulliniemen pihlajanmarjoista parissa päivässä kuun alkupuolella (mm. 9.10. 4000p 5785m) ennen muuttomatkan jatkamista etelään. Yhteensä töyhtöpäitä havaittiin 46 800 muuttavaa, ja niitä rengastettiin kerättyjen pihlajanmarjojen avulla peräti 631 yksilöä. Samoin räkättirastaita nähtiin ennätysrunsaasti, yhteensä 54 100 muuttavaa.

Harvinaisuuksia läpi syksyn

Alkusyksyn yllättävimpiä havaintoja oli riuttatiirujen ennätysrunsaasti esiintyminen; niitä havaittiin 24.7.–2.9. yhteensä arviolta 22 yksilöä. Muita syksyn harvinaisuuksia olivat kirjokerttu 12.8., nuoret tunturikihiut 29.8. ja 14.9., niittysuohaukka 29.8., isokirvinen 31.8. haarahaukka 4. ja 8.9., punajalkahaukka 11.9., taigauunilintu 15.9., kiljukotkalaji 16.9., heinäkurppa 1.10.,

tunturikiuruja 9.–29.10. yht. 7m1p, yömuuttavia kaulushaikaroita 11.10. 1yöm ja 20.10. 2(2a) yöm, nuori amerikanjääkuikka 11.10., pikkukajava 15.10., hippiaisuunilinnut 17.10. 1r ja 18.10. 1 renkaaton, turkinkyhky ja pikkusirkku (1r) 25.10. Loppusyksylle ja alkutalvellenkin riitti vielä muutama mukava havainto: 2.11. nähtiin naaraspukuinen sepelrastas, 9.12. muutti keltahemppo, ja 11.12. näkyi merisirri (vasta aseman kolmas havainto lajista).

Vaelluslinnuilla keskinkertainen syksy

Syksy oli vaelluslintujen osalta keskinkertainen. Tikkoja, tilhiä (kts. yllä), tiaisia ja käpylintuja oli hyvin liikkeellä. Tikoista harmaapäätikalla (n.14 yks., joista 2r), pikkutikalla (208m 53p 15r), pohjantikalla (64m 17p 11r) ja palokärjellä (105m 35r) oli hyvä vaellus. Käpytikat liikehtivät kohtalaisesti heinä-elokuussa (yhteensä syksyllä 201m 29p 19r). Valkoselkätikkanaaras havaittiin kerran 9.–10.10. Pöllöjen määrät olivat vähäiset, mikä kertoo heikosta poikastuotannosta kuluneena kesänä; esimerkiksi syksynä 2003 voimakkaasti vaeltaneita varpuspöllöjä ei tavattu ainutakaan, kuten ei havaittu myös huuhkajaa eikä lehtopöllöä! Muitakin pöllöjä havaittiin vain murto-osa vuoden 2003 määrästä: sarvipöllö (15p 12r), suopöllö (4m 3p 1r) ja helmipöllö (7r). Tiaisten vaellus oli keskinkertaista: hömö- 547m 375p (294r), töyhtö- 5m (11r), kuusi- 7 183m 247p (569r), sini- 25 731m (2 311r), tali- 10 774m (797r) sekä pyrstötiainen 4 726m 755p (1 465r). Lapintiaainen (23.10.) ja pähkinänakkeli (2.10.) nähtiin syksyn aikana vain kerran. Närhien (348m 2p 2r), harakoiden (yhteensä 66m) ja pähkinähakien (220m 7p 9r) vaellus oli heikkoa tai keskinkertaista. Pikkukäpylintujen vaellus oli ennätysvilka, ja yhteensä niitä laskettiin 26700 3.5.–28.12. välisenä aikana (sis. *Lox* sp). Kirjosiipikäpylinnuilla oli myös pientä vaelluksen poikasta (15m 1p)

Viitasirkkalintu (*Locustella fluviatilis*), Rönnskär. River Warbler. ©Henri Selin.

lähinnä elokuussa, ja loppusyksystä havaittiin muutamia taviokuurniakin muuttaman vuoden tauon jälkeen (18m 2p). Isokäpylinnut eivät totutusti juuri vaeltaneet (19m 9p).

Kiitokset

Suomen kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin taas maksamaan syyskauden havainnoijille ja rengastajille päivärahaa, mistä kiitokset. Kiitos kuuluu myös kaikille vuoden 2004 miehittäjille, talkooväelle ja asemamaksun maksaneille.

Yhteystiedot: Asemanhoitajat
Kari Soilevaara (varaukset)
Itämerenkatu 18 C 63
00180 Helsinki
Kari.Soilevaara@arwidson.fi, 09-8871245 (työ),
040-7245697

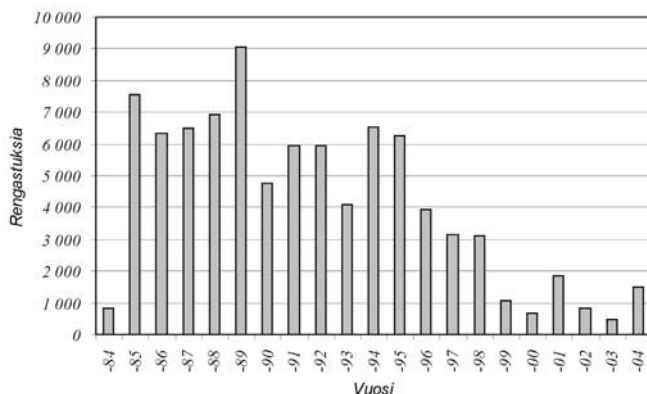
Aleksi Lehikoinen (lintuaineisto- sekä talousasiat)
Antti Korpintie 4 D 22
00600 Helsinki
Aleksi.Lehikoinen@helsinki.fi, 041-4646143

Höytiäinen

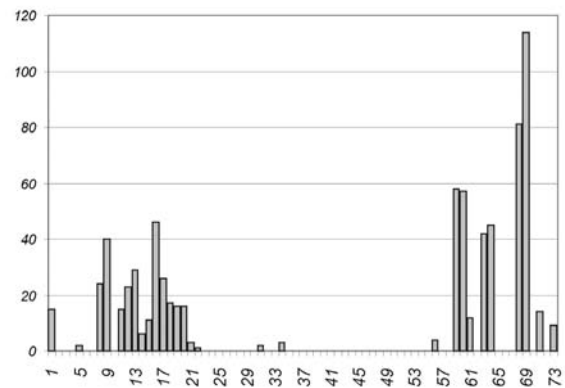
Markku Huttunen

Lintuaseman toiminta piristyi hieman muutamaan edellisvuoteen verrattuna. Lintuja pyrittiin rengastamaan säännöllisesti, vähintään kerran viikossa -periaatteella, mikä lähes onnistuikin. Osaltaan tähän vaikutti kahden tuoreen lintuasemaluvan haltijan aktiivisuus. Vuoden kokonaisrengastusmäärää voidaan pitää vähintäänkin kohtuullisena, etenkin kun töiden takia rengastusta oli yleensä vain viikonloppuisin yhtenä päivänä. Aseman verkkolinjoja kunnostettiin syksyllä raivaamalla kohdennetusti korkeampaa puustoa ja pensaikkoa verkkopaikkojen ympäristöstä. Toimenpiteellä pyrittiin osittain palauttamaan verkkolinjojen alkuperäinen tila lintujen liikkumista ohjaavana johtolinjana.

Aseman 21. toimintavuonna miehitys-

Kuva 3. Höytiäisen lintuaseman rengastukset vuosina 1984–2004.

Kuva 4. Laulujoutsenen esiintyminen Jurmon lintuasemalla vuonna 2004. Pylväät kuvaavat päivittäisen yksilömäärien summia viiden päivän jaksoissa.

vuorokausia kertyi kaikkiaan 73, joista ruokintapaikkapyyntiä 20 päivänä. Pyyntipäivistä 40 oli sellaisia, jolloin kaikki tai lähes kaikki vakio- ja lisäverkot olivat pyynnissä eli 12 vakioverkkoa sekä kolmesta seitsemään lisäverkkoa. Pyyntiaika oli keskimäärin neljästä kuuteen tuntiin. Kaikkiaan rengastettiin 1 487 yksilöä 57 lajista, vanhoja kontrolleja saatiin 68 yksilöstä, eniten talitiaisista (22), pajulinnuista (10) ja pajusirkuista (10). Lintuasemalla rengastivat Markku Huttunen (1040 rengastusta), Johanna Lakka (144), Jukka Matero (195), Juha Miettinen (107) ja Roni Väisänen (1).

Rengastusvuosi alkoi tammikuun puolessavälissä ruokinnalta pyydetyllä valkoselkätikalla, joka myös värirenngastettiin. Runsaimmat verkkolajit Höylasilla olivat pajulintu (278 rengastusta), urpiainen (140), talitiainen (124), sinitiaainen (107) ja punarinta (107). Asemalla harvemmin rengastettuja lajeja olivat mm. lehtokurppa (1), varpuspöllö (2), tilhi (1), mustapääkerttu (1), varis (1) ja pikkuvarpunen (3). Kesällä rengastettiin jonkin verran pesäpoikasia ja emolintuja aseman lähistöllä. Loppukesällä ja alkusyksyllä saatiin joitakin harvinaisuuksia: asemalle uusina rengastuslajeina sitruunavästäräkki ja sinipyrstö sekä aseman historian 16. taigauunilintu. Asemalla kontrolloitiin lokaan alussa helmipöllö, joka oli rengastet-

tu länsirannikolla Mustasaaren Valassaarilla vuonna 2002. Samana päivänä verkosta saatiin vielä *cabaret*-alalajin urpiaisen. Kuvassa 3 on esitetty Höylaksen rengastukset vuosina 1984–2004.

Jurmo

Kalle Rainio

Jurmon lintuasemalle miehitysvuorokausia kertyi vuoden 2004 aikana yhteensä 235. Tammi- maaliskuussa miehitystä oli noin puolet ajasta. Miehitysaktiivisuus oli perinteisesti parhaimmillaan huhti-toukokuussa, johon jaksoon osui vain yksi välipäivä. Kesäkuukausina miehitys jatkui ilahduttavasti: havainnoitsijoita oli yli 20 päivänä per kuukausi, kun taas syyskauden miehitys oli hieman katkonaisempaa; syyskuussa jäätin ainoastaan 16 miehityspäivään. Niin ikään marras-joulukuun miehityspäiviä oli edellisvuotta vähemmän. Vuoden aikana asemalla kävi noin 137 henkilöä.

Rengastus toteutettiin suon 15 verkko-paikalla sekä männikön vanhoilla verkko-paikoilla. Vuoden rengastusmääräksi tuli 4229, joka on noin puolet vuoden 2003 määrästä. Suurin yksittäinen syy rengastusmäärän pienenemiseen oli kettupoikue, joka syksyllä esti rengastamisen suolla. Tämän lisäksi kevään rengastusaktiivisuus oli edellisvuotta alhaisempi. Yhteensä rengastuspäiviä olikin vain 57, mikä verrattuna vuoden 2003 lukemaan (105) on melkoisen huono saavutus. Rengastamassa kävi vuoden aikana 13 rengastajaa.

Runsaimmat verkkolajit olivat pajulintu (1014 r), hippiäinen (781) ja punarinta (615). Asemalle uutena rengastuslajina merkittiin huhtikuun alussa lehtopöllö. Muita mielenkiintoisia rengastuksia olivat mm. tuulihaukka, kaksi vesipääskyä, kolme pikkusieppoa, kirjokerttu ja kuusi *cabaret*-tyypistä urpiaista.

Toukokuussa Helsingin yliopiston virosopin laitos tutki ihmiselle tauteja aihe-

uttavien virusten (mm. West Nile, Sindbis) esiintymistä Afrikassa talvehtivissa varpuslinnuissa ottamalla verinäytteitä rengastuksen yhteydessä. Yhteensä 78 lintua saatiin näyte. Tuloksista ei tätä kirjoitettaessa vielä ollut tietoa saatavilla.

BirdLife Suomen projektilajin, laulujoutsenen, esiintyminen Jurmossa vuonna 2004 on esitetty kuvassa 4. Vuoden ensimmäisenä päivänä havaittiin 13 (syys)muuttavaa lintua, joiden jälkeen tammikuu oli lajin osalta varsin hiljainen. Helmikuun alusta lähtien havaittiin taas laulujoutsenia, jotka saattoivat olla jo kevätmuuttajia. Paikallisia lintuja havaittiin huhtikuun alkupäiviin asti, enimmillään 15 lintua 20.3. Viimeinen varsinainen kevätmuuttaja ohitti saaren 15.4. Seuraavat havainnot koskenevat esiaikuisia kesäkiertelijöitä: 31.5. 2m ja 15.6. 3p. Syysesiintymisen aloittivat länsireitillä 5.-6. lokakuuta viihtyneet kaksi joutsenta. Lokakuun huippuna laskettiin 23.10. 35p, jonka jälkeen määrä vakiintui lokakuun lopun-marraskuun alun ajaksi noin 10–15 lintuun. Vuoden runsain esiintyminen osui joulukuun alkupuoliskolle, enimmillään 5.12. 60p.

Kangasala

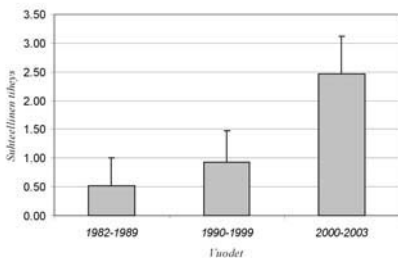
Teemu Lehtiniemi

Pirkanmaalla Kangasalan Kirkkojärven rannalla sijaitsevan Kangasalan lintuaseman 23. toimintavuonna asemalla toimittiin keskimääräistä aktiivisemmin. Perinteiseen tapaan asemalla keskityttiin heinä- ja elokuussa tapahtuvaan varpuslintujen vakioverkkorengastukseen.

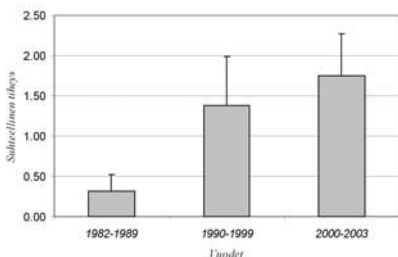
Vakiopyyntipäiviä kertyi pääosin heinäkuun alun ja syyskuun alkupuolen välisenä aikana 31. Muuta kuin vakiopyyntiä harjoitettiin seitsemänä päivänä eli rengastuspäivien summaksi tuli 38. Rengastuspäivien lukumäärään nähden rengastettujen lintujen yhteismäärä jäi hyvin vaatimattomaksi. Ainoastaan 1676 lintua rengastettiin. Näiden lisäksi renkaallisten lintujen uudelleenpyyntejä eli kontrolleja kertyi 623. Keskimääräisenä vuonna vastaavalla rengastuspanoksella olisi tullut noin 2500 rengastusta. Lintujen kokonaismäärät olivat siis vähäiset.

Runsaimmat rengastetut lajit olivat pajulintu, ruokokerttunen, sinitiaainen, talitiainen, lehtokerttu, punarinta ja pajusirkku. Vain näiden seitsemän lajin määrä ylitti 50 rengastetun yksilön rajan. Eksoottisin rengastuslaji oli vasta aseman toinen rastaskerttunen, joka vietti kesää rengastusruovikossa.

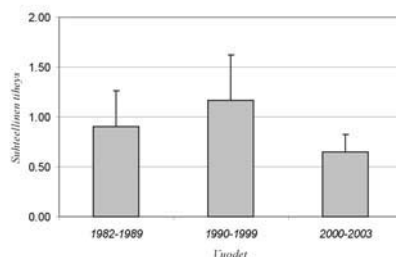
Vuodelle 2004 oli tyypillistä voimakas päivien välinen vaihtelu rengastusmäärissä. Yleensä Kanlasilla peräkkäisten päivien pyyntisummat ovat varsin lähellä toisi-

Kuva 5. Mustapääkerttu on selvästi runsastunut verkkolajina Kanlasilla.

Kuva 6. Punarinta oli 1980-luvulla selvästi harvinaisempi verkkovieras kuin viime vuosina.

Kuva 7. Pajulintumäärät ovat olleet alhaiset 2000-luvun alkuvuosina.

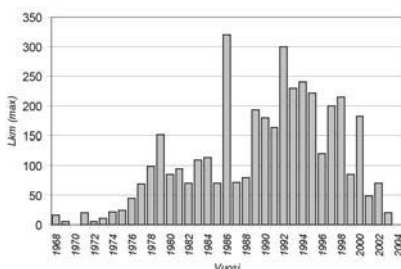
aan, mikäli sää pysyy samankaltaisena. Nyt sadan rengastuksen päivää saattoi seurata 30 rengastuksen päivää. Sadan rengastuksen raja rikkottiin vain kolmena päivänä, joista elokuun 15:nneen 116 rengastusta ja 36 kontrollia jäi parhaaksi.

Lajikohtaisen runsauden tarkastelu selittää päivittäisten lintumäärien pienenemistä. Runsaista verkkolajeista ruokokertusen, rytikertusen, lehtokertun, hernekertun ja pajulinnun verkkoihin eksymistiheys oli selvästi keskimääräistä huonompi. Rytikertusella näyttäisi olleen peräti aseman historian (1982–2004) huonoin vuosi.

Toki keskimääräistä tiheämmin esiintyväkin runsaita lajeja oli. Keskimääräistä runsaampina esiintyivät muun muassa talija sinitäinen, punarinta, pensaskerttu, kirjosiippo ja pajusirkku. Mustapääkerttuja verkkoon eksyi useammin kuin koskaan aikaisemmin. Myös tilitalteja saatiin keskivertovuotta useammin.

Kangasalan lintuaseman aineistossa mustapääkerttu on selvästi runsastunut. Lajin verkkoihin eksymistiheys kaksinkertaistui 1980-luvulta 1990-luvulle ja on edelleen kasvanut 2000-luvulla (kuva 5). Muista edelleen runsastuneista lajeista mainittakoon punarinta. Punarinta oli Kanlasilla 1980-luvulla selvästi harvemmin vastaan tullut verkkovieras kuin nykypäivänä (kuva 6). Lajien runsastumista ei pysty selittämään verkkoalueen lähiympäristössä tapahtuneilla muutoksilla.

Pajulintu, aseman runsain rengastuslaji ja suomen runsain pesimälaji, on tunnettu suurista vuosien välisistä kannanvaihteluistaan. Muutaman hyvän vuoden jälkeen määrät lähtivät Kanlasilla 1990-luvun lopussa laskuun ja samassa notkahduksessa ollaan edelleen. 2000-luvulla pajulintujen runsaus on ollut vain reilu puolet 1990-luvusta (kuva 7). Uusi huippu ei haittaisi – kokeneemmallakin rengastajalla olisi kiire.

Kuva 8. Allihaahkan suurimmat päiväsumat vuosina 1968–2004.

Lågskär

Jörgen Palmgren

Lintuasema oli 43. toimintavuonna miehitettynä yhteensä 152 päivänä. Vakioverkkoengastusta suoritettiin huhti-toukokuun ja syys-lokakuun miehitysjaksoilla. Toiseksi tärkeimpänä työnä jatkui maalintujen lepäilijälaskenta joka päivä ja kolmantena muutonseuranta majakalla aamulla kolme tuntia melkein päivittäin. Vuoden aikana oli asemalla 50 havainnoijaa. Miehityspäiviä karttui eniten Henrik Lindholmille (26), Sampo Kuntulle (26), Karno Mikkolalle (31) ja Pekka Saikolle (29). Asemalle on Ålands Fågelskyddsföreningenin järjestämät kuljetukset Ahvenanmaan manteele kahden viikon välein.

Rengastus

Vuoden aikana rengastettiin 14553 lintuyskilöä. Vuodesta 1976 lähtien noudatettu vakioverkkojärjestelmä oli edelleen rengastustoiminnan kulmakivenä, sillä melkein kaikki pyydystetyt linnut saatiin vakioverkoista. Viisi runsainta verkkolajia olivat punarinta (3699 r), hippiäinen (1803), urpiainen (1002), punatulku (961) ja järripeippo (835). Punatulkuja rengastettiin tavallista runsaammin. Pajulintu jäi tavallista kauemmaksi kärkisijoista koska kesäkuun alussa ei asemalla rengastettu lainkaan. Puukiipijä putosi niukasti kymmenen runsaimmin rengastetun lajin listalta. Kirkkonumen Rönnskärillä 18.10. rengastettu pikkusirkku kontrolloitiin 21.10. Rengastuksista pesä- ja maasto-poikasia oli 69.

Havainnot

Yhteensä vuoden aikana Lågskärillä havaittiin 211 lajia. Harmaasorsapoikueita näkyi kesällä kolme. Yksi poikue viihtyi saarella lokakuun loppuun asti, jolloin asema tyhjentyi miehittäjistä. Vaelluslinnuista punatulkuja ja urpiaisia oli lokakuussa liikkeellä tavallista enemmän. Pikkutikkoja nähtiin kuusi ja lisäksi yksi pohjantikka. Pöllöjä ei sen sijaan havaittu juuri lainkaan.

Harvinaisuuksia nähtiin, kuten tavallista, eniten touko- ja lokakuussa. Huhtikuun parasta antia olivat niittysuohaukka ja jääkuikka. Toukokuussa nähtiin kaksi amerikanjääkuikkaa, kaksi jääkuikkaa, niittysuohaukka, heinäkurppa, kolme leveäpyrstökiihua, tunturikihiu, pikkukajava, kolme pikkutiiraa, isokirvinen, nummikirvinen, etelänsatakieli, mustapäätasku, raskaskerttunen, tulipäähippiäinen ja kaksi sepeleppoa. Kesäkuukausien aikana nähtiin useita riuttatiroja muun muassa turturikyhyhy heinäkuussa. Syys-lokakuussa nähtiin muun muassa punajalkahaukka, amerikanjääkuikka, mustapäätasku, pussi-

tiainen, kuusi hippiäisuunilintua ja neljä taigauunilintua.

Allihaahka loppumassa

Vuodesta 1968 lähtien on seurattu aseman lähivesillä talvehtivan allihaahkan lukumäärien kehitystä. Olen tähän koonnut jokaisen vuoden suurimman todetun päiväsunnan (kuva 8). Lintuja on syksyllä ilmestynyt saaren vesiin harvakseltaan lokakuusta alkaen, mutta edes joulukuussa ei vielä ole nähty kuin pikkuryhmiä. Sen sijaan helmikuun aikana tehtävän vesilintulaskennan aikaan parven koko on ollut lähellä kevään huippulukua. Paras päivä on tavallisesti osunut huhtikuulle. Toukokuun alkuun mennessä suurin linnut ovat jo hupenneet, ja viimeistään kuukauden puolivälissä loputkin linnut ovat hävinneet. Useimpina talvina linnut ovat olleet yhtenä parvena, mutta lähteminen keväällä on tapahtunut pienempinä ryhminä, vaikka itse lähtöä ei kovin usein ole nähty. Vähintään kerran yksinäinen lintu on viettänyt kesänsä Lågskärillä.

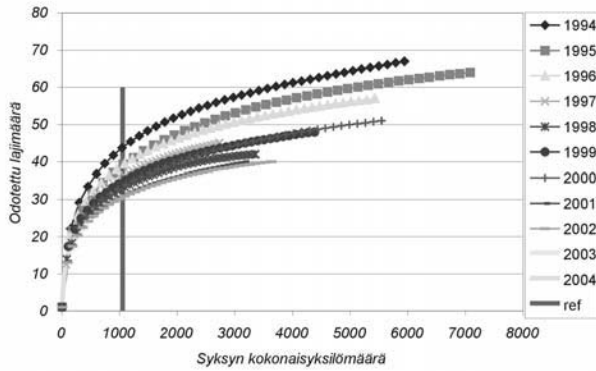
Ensimmäiset kymmenen vuotta määrä kasvoi melko tasaisesti. Sadan linnun raja rikkoutui 1979. Sitten lintuja oli suunnilleen sata kuutena vuonna, kunnes 1986 todettiin toistaiseksi suurin määrä, kun 320 lintua oli parvessa. 1990-luvulla tilanne vaikutti kovin vakiintuneelta, mutta 2000-luvulla määrät hupenivat nopeasti. Saattaa tietysti olla, että vuodesta 2004 tuli vain tilapäinen ensimmäinen nollavuosi sitten vuoden 1970. Lågskärin perspektiivistä allihaahkan vähenemiseen ei luonnollisestikaan näy mitään järkeviä syitä, ainakaan veden pinnan yläpuolelle.

Raasio

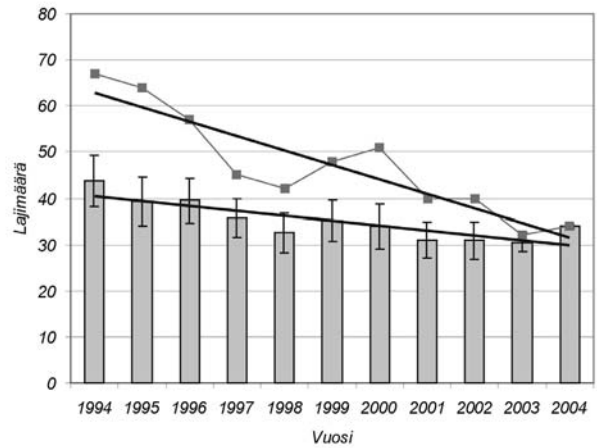
Markku Ukkonen

Vuoden 2004 toiminta Raasion kahlaaja-rengastusasemalla keskittyi perinteiden mukaisesti syksyiseen kahlaajarengastukseen, lepäilevien syyskahlaajien laskentaan ja kahlaajamuuton seurantaan. Kahlaajien katiskapyyntiä hankaloitti läpi toimintakauden korkealla pysytellyt altaan veden pinta, minkä seurauksena pääosa kahlaajaliitteistä pysyi upoksissa keväästä alkaen. Lepäilevien kahlaajien laskenta keskittyikin viereiselle Mustin altaalle. Kevätkahlaajia havainnoitiin huhtikuun lopulta kesäkuun puoliväliin Raasion altaalla yhteensä 20 päivänä ja Mustin altaalla vain 12 päivänä. Syysmuuttajia laskettiin 19.6. alkaen loka-marraskuun taitteeseen saakka vastaavasti 90 päivänä ja 95 päivänä.

Asemalla oli rengastusmiehistä ikävällä 4.7.–18.9. yhteensä 36 päivänä. Tuona aikana katiskoista kerättiin rengas-

Kuva 9. Lajimäärän rarefaktioennusteet pyydystettyjen lintuyskilöiden määrän funktiona. Ennuste voidaan laskea vain kunkin vuosittaisen otoksen kokoon saakka. Rarefaktiokäyrät laskettu EcoSim-ohjelmalla (Gotelli, N.J. and G.L. Entsminger 2004). Vuonna 1994 verkkopaikkojen habitattikirjo oli monipuolisempi kuin myöhemmin. Kuvassa 10 vertaillaan havaittujen ja ennustettujen lajimäärien muutosta vuosien kuluessa pystyviivan kohdalla.

Kuva 10. Havaitun ja odotetun lajimäärän muuttuminen Rauvolan syysrengastuksissa 1994–2004. Havaittu lajimäärä väheni lineaarisen regression mukaan $S_h = -3.14 \cdot \text{vuosi} + 66.09$ ($R^2 = 81.6\%$). Odotettu lajimäärä (otoskoolle 1000) väheni $S_{od} = -1.07 \cdot \text{vuosi} + 41.56$ ($R^2 = 71.4\%$).

tettavaksi 634 lintuyskilöä, joista kahlaajia oli 384. Ylivuorokautisia kontrolleja kertyi 45 kahlaajayskilöstä. Eniten rengastettuja kahlaajia olivat liro (148 r), valkoviklo (76) ja suokukko (47). Katiskoihin harvemmin harhautuvista kahlaajista mainittakoon jänkäkurppa (8), mustaviklo (4) ja vesipääsky (1). Sirrien rengastussumma oli sadekesän vedenkorkeusongelmista johtuen huono: 35 r (eniten suosirrejä, 23 rengastusta). Vesilinnuista katiskat vangitsivat tehokkaimmin taveja (33 r) ja rannan varpuslinnuista entiseen tapaan erityisesti västäräkkejä (117 r). Varpuslinnuista erikoisinta katiskasaalista olivat aseman ensimmäiset rengastetut sinirinnat. Kauden rengastustyöstä vastasivat Jyrki Pynnönen ja Markku Ukkonen.

Kevät oli molemmilla altailla linnustollisesti köyhä. Sirreistä ainoastaan lapinsirrejä nähtiin Raasiassa normaaliin tapaan; parhaimpina toukokuun lopun päivinä yllettiin 20–25 lepäilijään. Sen sijaan mm. suosirrejä havaittiin vain kolmena päivänä. Vesipääskyjä osui kiikareihin muutamana päivänä, ja muutkin arktisemmat kahlaajat tuntuivat ohittavan altaat turhia pysähtelemättä. Kevätkahlaajien rariosastoa edustivat Raasion lietteitä tonkinut lampiviklo 23.5. ja pohjoista kohti suunnistanut mustapyrstökuiiri Raasiassa niinkin myöhään kuin 19.6.

Sen sijaan syysmuuttokaudella päästiin nauttimaan useina päivinä sisämaan oloissa näyttävistä kahlaajakerääntymistä. Pahimmat ruuhkat koettiin Mustin laajoilla lieterannoilla, ja altaan syyssumma, 5930 kahlaajaa, olikin paras kautta aikain. Raasion kahlaajasyksyä sotki edellä mainittu vesitilanne; altaalla ynnättiin ainoastaan 2530 syyskahlaajaa, mikä on vain

puolet keskimääräisestä syyssummasta. Tavanomaista runsaslukuisempina esiintyivät mm. tylli (Mustin syyssumma 1273 yks.), pulmussirri (68), pikkusirri (661), kuovisirri (242), suosirri (2005) ja vesipääsky (189). Vastaavasti Raasiassa keskiarvon paremmalle puolelle ylsivät mm. liro (syyssumma 735 yks.), valkoviklo (302), mustaviklo (67) ja jänkäkurppa (19).

Parhaimpina syysmuuttopäivinä Mustin lietteillä rullasi kolmattasataa kahlaajaa. Esimerkkeinä muutamien lajien huippupäivistä todettakoon seuraavat Mustin havainnot: tylli 14.8. 110p, tundrakurmitsa 29.7. 8p ja 20.8. 8p, isosirri 15.9. 30p, pulmussirri 26.7. 13p, pikkusirri 17.8. 60p, lapsirri 7.8. 20p+m, kuovisirri 20.7. 35p, suosirri 29.7. 150p (lisäksi Raasio 70p+m) ja 14.9. 170p, suokukko 27.8. 105p sekä vesipääsky 30.–31.7. 34p. Varsinaisia kahlaajariteetteja ei havaittu syysmuutolla. Tosin sisämaassa aina vähälukuiset karekukot (Raasio 30.7. 2p+m) voitaneen tulkita melkein tällaisiksi.

Syksyisiä vesilintuja levähti altailla satapäisinä joukkioina. Metsästyksen aloituspäivänä 20.8. Mustin altaan suojiin oli kerääntynyt 1450 vesiäisen sekalainen seurakunta. Lajikohtaisista piikkipäivistä listattakoon seuraavat: haapana 5.9. molemmat altaat 635p, tavi 20.8. Musti 400p, jousisorsa 20.9. Musti 72p, lapasorsa 24.8. Musti 42p, tukkasotka 15.7. Raasio 80 p, lapasotka 18.10. ja 25.10. Raasio 14p, alli 8.10. Musti 105p sekä telkkä 24.8. Musti 425p.

Harmaahaikaroita toikkaroi altaiden äärellä syksyn mittaan lähes sata yksilöä. Syksyn käpytikkaavalluksesta saatiin osviittaa Raasiassa, jossa parhaana päivänä

4.8. lepatteli 47 vaeltajaa. Savolaisittain poikkeuksellisen reipas pulmusen syysmuutto todistettiin 23.10., jolloin Mustissa paineli 330 tunturilintua etelään. Maakunnallisia harvinaisuuksia löydettiin edellä mainittujen kahlaajien lisäksi muutamia: lyhytnokkahanhi 20.9. (2 yks.), ristosorsa 20.5., pikku-uikku 2.–7.10., haarahaukka 29.8., muuttohaukka 17.–31.8., merikihu 20.7. ja 26.7. (3 yks.), lapintiira 27.5. ja 12.6. (2 yks.) sekä virtavästäräkki 22.–28.8.

Rauvola 2003–2004

Esa Lehikoinen

Rauvolan lintuasema perustettiin European Science Foundationin muotontutkimusverkoston asemaksi 1994. Verkoston toiminta-aikana pyynti ja mittaukset olivat jokseenkin päivittäisiä heinäkuun viimeiseltä kolmannekselta lokakuun alkupuolelle. Vuosittain kertyi 4000–7000 mitattua lintuyskilöä, lähinnä pitkämatkaisia Afrikan muuttajia. Alkuvuosina käytettyjä tutkimusaineistoja on käytetty yhteisurooppalaisissa muuttotutkimuksissa, erityisesti kun on haluttu selvittää lintujen energiataloutta ja muuton rytmittymistä lepo- ja etenemisvaiheisiin. Vuodesta 1997 alkaen on jatkettu samalla periaatteella, mutta pyyntiaktiivisuus on laskenut. Vuosien 2003–2004 rengastustoimintaan osallistui vain muutama aktiivirengastaja. Toimintaa jatketaan ja uusi aktiivisuuden nousu voi olla jo oven takana. Toisaalta vaihtoehtona on, että asema on suljettava, jos yhteiselo alueella lisääntyneen ja tulevaisuudessa ilmeisesti edelleen lisääntyvän retkeilyn ja etenkin muun liikkumisen

kanssa ei pystytä kehittämään. Katariinanlaaksosta Rauvolanlahden kautta Vaarniemeen kulkeva luontopolku on asutuksen runsauden vuoksi varsin vilkkaassa käytössä ja valitettavasti se on jo johtanut asiattomienkin vierailujen yleistymiseen. Viime vuosina syrjäisellä valvomattomalla alueella on ollut häiriöitä kiusallisen paljon. Kesällä 2004 jouduimme murtojen takia luopumaan verkkolinjojen läheisen rengastusmökkimme käytöstä välineistön säilytyspaikkana.

Rengastuspaikkojen ympäristö on muuttunut vuosien saatossa – ruoikko on vahvistunut ja avoin lietealue, ns. laguuni, on menetännyt houkuttelevuutensa. Käytännössä kaikki verkkopaikat ovat ruoikossa.

Rauvolassa on rengastettu myös ennen ESF-lintuasemaa. Vesa Multala, Jouni Saario ja Lasse Vilhunen ahkeroivat paikalla tehokkaasti kahdeksan vuotta. He myös mittasivat rengaslintunsa ja nyt Vesa on tallettanut kaiken aineiston tietokoneelle. Hiljaisen nykykauden vastapainoksi Rauvolan mittausaineisto on siis karttunut viime vuosien aikana myös ajallisesti taaksepäin. Samaan biometriikkatietokantaan ollaan liittämässä myös muiden Turun seutujen syysrengastusten mittautiedot vuodesta 1970 alkaen. Varsinkin Pansion Shellin suurehko muuttoaineisto on tähän tietokantaan merkittävä lisä. 1970-luvun alun ajatukseni suomalaisen kattavan varpuslintujen mitta-aineiston kokoaminen ja tähän perustuvien analyysien julkaiseminen ovat siis jo ”kohta” toteutumassa.

Rengastukset 2003–2004

Vuonna 2003 rengastettiin muuttokaudella (20.7. jälkeen) 1093 yksilöä 17 rengastuspäivässä (64 yks/pv, vaihteluväli 30–120) ja 2004 1025 yksilöä 13 päivässä (79 yks/päivä, 19–136). Luvut ovat jonkin verran suurempia kuin aiempina vuosina. Vuonna 2003 pyydystettiin pesiviä kerttusia lisäksi neljänä päivänä kesä-heinäkuussa. Ruoikkorengastuksen valtalajit ryti- ja ruokokerttunen, sinitäinen ja pajusirkku sekä pajulintu muodostavat vuosittain aineiston pääosan (taulukko 1). Vuosien 2003–04 aineistossa näiden ”tavisten” osuus kaikista rengastuksista oli 83.1 %.

Vuosien 2003 ja 2004 kokonaislajimäärät olivat 32 ja 34 sekä kahden vuoden yh-

Taulukko 1. Rauvolan viisi runsainta rengastuslajia.

Laji	2003	2004	Yht.	Osuus
ACRSCH	322	338	660	30.6 %
ACRSKI	214	249	463	21.5 %
PHYLUS	180	108	288	13.4 %
PARCAE	159	108	267	12.4 %
EMBSCH	77	36	113	5.2 %

Hippiäisuunilintu (*Phylloscopus proregulus*), Rönnskär. ©Henri Selin

teislajimäärä 44. ”Harvinaisia, kauniita ja kiinnostavia” saaliita olivat mm. viiksimäli 18, luhtakerttunen 17, sinirinta 5, raskaskerttunen 1 ja pensassirkkalintu 1.

Ajan mittaan harrastajarengastajat saavat tarpeekseen kerttusten mittaamisesta ja kaipaavat monipuolisempaa saalista. Rauvolan lajivalikoima oli alussa monipuolisempien habitaattien ansiosta melko runsas, mutta ruovikoituminen on yksipuolistanut saalista. Osa yksipuolistumisesta on kuitenkin harhaa, sillä syynä on myös pyyntipäivien vähentyminen. Kokonaislajimäärästä suoraan lasketun vähenemisen (3 laji vuotta kohti) sijasta tulee eri syksyjen lajimääriä vertailla aineiston koon (lintuyksilöiden kokonaismäärän) vaikutuksen huomioon ottavalla tavalla. Tietyin edellytyksin rarefaktiomenetelmä auttaa tässä. Menetelmällä lasketaan odotettu lajimäärä kaikille yksilömäärille kokonaisyksilömäärään saakka. Eri vuosia voidaan vertailla vertailuun otettavien vuosien pienimmän otoksen tasolla. Tämä on pätevää, jos laji/yksilö-jakauma on eri syksyinä samanlainen ja pyyntipäivät ovat jakautuneet samalla tavalla läpi koko muuttokauden. Kuvassa 1 on esitetty eri vuosien lajikertymäkäyrät ja kuvassa 2 vuosien kokonaislajimäärän ja odotetun lajimäärän ($n \sim 1025$ yksilöä) vertailu. Molemmat osoittavat lajiston supistumista 11 vuoden aikana, mutta tämän vuosituhannen puolella lajirunsausindeksi (S_{od}) on ollut vakaa ja vuonna 2004 tapahtui jo jopa pientä nousua. Ehkä Rauvolan arvo muutoinaikaisena levähdyspaikkana on nousussa ja rengastusmotiivatio kasvaa jo tulevina syksyinä?

Kertyneestä aineistosta

Yhdistettynä vanhempien aineistojen kanssa Turun syysrengastuspaikoilta on kerttuisista ja muista ruoikkolajeista koossa jo suomalaisten ”vaatimusten” mukainen kolmikymmenvuotinen julkaisematon aikasarja. On siis aika alkaa harkita aineiston käsittelyä. Tällaiselle toiminnalle antaa lisäaihetta se, että Euroopassa on monia maanosan laajuisia hankkeita eri lajien muuttotapojen ja maantieteellisen vaihtelun selvittämiseksi. Rauvolan aineistoja on jo käytetty ESF-projektissa muuttostrategioiden selvittämiseen sekä saksalaisessa että sveitsiläisessä väitöskirjassa. Parhailaan on menossa tsekkiläis-norjalaisvetoisessa ryhmässä rytikerttusen morfologian, genotyypin vaihtelun ja muuttotapojen maantieteellisen vaihtelun selvittäminen, johon meidän aineistomme tulee tarjota pohjoisimman havaintoaineiston. Palaamme näihin analyysiin seuraavissa katsauksissa.

Rönnskär

Jukka Hintikka

Miehitys saatiin lintuaseman 43. toimintavuonna kevään ja syksyn osilta melko kattavaksi: asemalla kävi 64 henkilöä, ja miehitystä oli kaikkiaan 171 päivänä. Puolustusvoimilta saatiin erittäin arvokasta kuljetusapua, josta suuret kiitokset Suomenlahden Meripuolustusalueen henkilökunnalle. Paul Segersvärd ja Harri Harjunpää tekivät elämästä Rönnskärin lintuasemalla lyhyen dokumentin, joka esitettiin keväällä televisiossa, ja Tornien taistossa lintuaseman

tornissa kilpaili Metsähallituksen joukkue. Tämän katsauksen havainnot ovat osin tarkastamattomia, ja kattavammin havainnot julkaistaan erillisessä vuosikertomuksessa (ks. loppu).

Rengastus

Vuonna 2004 asemalla rengastettiin yhteensä 3789 lintua, eniten punarintoja (707), hippiäisiä (598) sekä sinitiaisia ja punatulkkuja (molempia 439). Pesivän saaristolinnuston rengastus jäi vaisuksi osin säiden, osin puolustusvoimien pääso-taharjoituksen vuoksi. Aseman olosuhteissa erikoisimmat rengastuslajit olivat metso ja pikkusirku. Kevätkaudella rengastuskauDET jäivät katkonaisiksi, mutta syksyllä rengastusta oli pitkälti Tatu Hokkasen ansiosta yli kuukauden yhtenäinen jakso 20.9.–22.10. Saarelle pesiytyneet ketut oppivat poimimaan lintuja suoraan verkosta, mikä rajoitti loppusyksystä verkkopyyntiä.

Kevät

Havainnointi ja rengastus alkoivat huhtikuussa, ja yhtäjaksoista miehitystä oli 18.4.–28.5. Eniten miehitysvuorokausia keväällä kertyi Pekka Pöyhöselle ja Kari Saarvolalle (molemmilla 16 vrk). Kevään lintuharvinaisuuksista mainittakoon neljä jääkuikkaa, kattohaikara, 2-3 kyhmyhaakaa, punajalkahaukka, kaksi muuttohaukkaa ja mustaleppälintu. Hyvin erikoinen oli myös 26.4. saareen saapunut kesy naarasmetso, joka liikkui Rönnskärillä ja lähisaarilla ainakin 22.9. asti. Kevään mukavimpia muuttoa olivat 11.4. 1250m kurkea, 9.5. 93m härkälintua ja 14.5. yli 90000 muuttavaa vesilintua. Hanhimuutto ei osunut Rönskille kovinkaan hyvin, ja koko keväänä havaittiin yhteensä alle 12000 muuttavaa hanhea.

Kesä

Saaristolintujen pesinnät eivät onnistuneet vuonna 2004 erityisen hyvin. Sateisen kesän lisäksi Rönnskärillä ja lähisaarissa liikkuneet ketut häiritsivät pesintöjä, ja rengastustoimintaa ja seuranta haittasi hie-man myös kesäkuussa alueella pidetty so-taharjoitus. Kesän ehdottomasti järjestyttäv in laji oli 23.6. itään viuhdonut isokihu. Juhannuksena saarella oli myös pikkusieppo ja kaksi idänuunilintua.

Syksy

Syyskauden pisimmät yhtenäiset miehitysjaksot olivat 1.–17.8. ja 15.9.–27.10. Syksyn rengastuksesta vastasi pääosin Tatu Hokkanen (18 vrk), ja pitkäaikaisin havainnoija oli Pekka Pöyhönen (23 vrk). Pikkusieppoja tavattiin syksyn aikana varsin runsaasti, parhaana päivänä 22.9. peräti 10p. Myöhästelijöistä mainittakoon erittäin myöhäinen viitasirkkalintu, joka ren-

gastettiin 23.9. Harvinaisuuksista syksyllä tavattiin mm. riuttatiira, pikkukajava, niitysuohaukka, neljä muuttohaukkaa, sepelrastas ja kaksi hippiäisuunilintua. Erityis-maininnan ansaitsee 16.10. rengastettu pikkusirku, joka kontrolloitiin viisi päivää myöhemmin Lågskärillä. Vaelluslintujen esiintyminen oli suhteellisen vähäistä: elokuussa käpytikkoja liikkui jonkin verran (mm. 8.8. 50m ja 12.8. 45m), mutta tiaisilla meno oli parhaimmillaankin keskinkertaista. Punatulkku oli sen sijaan lokakuussa runsas, mm. 9.10. 442m 40p ja 18.10. 370m. Pöllöjä ei rengastettu asemalla koko toimintavuonna ensimmäistäkään.

Vuoden 2004 toiminta ja havainnot julkaistaan täydellisempinä myöhemmin ilmestyvässä erillisessä vuosikertomuksessa, ja aseman havainnoja julkaistaan myös Tringa-lehdessä. Vuosikertomuksia ja 40-vuotisjulkaisua (1961–2001) voi tiedustella Jukka Hintikalta (yhteystiedot alla). Varauksista ja rengastustoiminnasta vastaa Henri Selin, henri.selin@kolumbus.fi (puh. 040 573 3270).

Jukka Hintikka
Merikorttitie 2 C 225
FIN - 00960 Helsinki
puh. 044 566 5593
jukka.hintikka@helsinki.fi
Aseman kotisivut: <http://www.tringa.fi/lintuasemat/ronski.html>

Signilskär

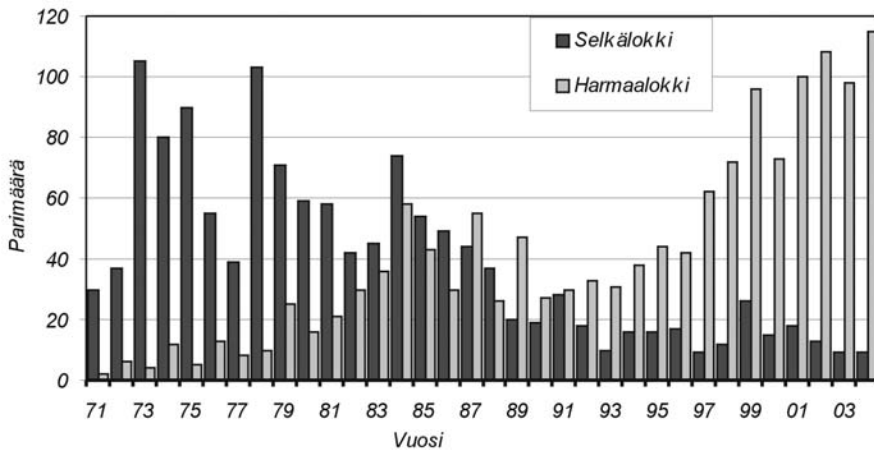
Jari Korhonen

Signilskärin 66. toimintavuosi oli miehityksen osalta varsin normaali. Runsaat sata miehitysvuorokautta jakautuivat sangen tasaisesti kevään, kesän ja syksyn kesken. Keväältä niitä kertyi 37, suosittujen pääsiäisen ja toukokuun lopun lisäksi myös maaliskuun vaihteelta. Heti vuoden alussa nähtiin alueella tunturipöllö ohiajaneelta laivalta. Aprillipäivänä saaresta löytyi uudeksi lajiksi kaulushaikara, sillä aikaisemmin julkaistu havainno (Lintumies 3/1976, s.70) on hylätty. Maaliskuun lopussa muutti kyhmyhaahkakoiras ja huuhkajan pesintä saarella varmistui, mutta myöhemmin pesä tuhoutui. Pääsiäisretkellä huhtikuun alussa havaittiin muutolla kaksi lyhytnokkahanhea ja pikkujoutsen sekä paikallisina mustaleppälintu ja pikkuvarpunen. Toukokuun alussa vaikutti siltä, että tuulihaukka jää saareen pesimään, mutta kuun lopussa koiras löytyi loukkaantuneena ja lentokyvyttömänä. Toukokuun lopussa nähtiin myös keräkurmitsa, jänkäsirriäisparvi, useita vesipääskyjä, nummikirvinen, sepelrastas ja pohjansirku. Laulujoutsenia muutti vielä yhteensä kahdeksan yksilöä kahtena päivänä.

Verkkorengastusta suoritettiin keväällä ainoastaan toukokuun lopussa, jolloin rengastettiin 688 yksilöä, jotka edustivat 29:ää lajia. 25.5. rengastettiin 283 yksilöä, mikä ilmeisesti on paras keväinen päivä-rengastussumma Signilskärillä kautta aikojen. Asemarakennuksen vierestä pyydystettiin verkolla räystäspääskyjä, joita rengastettiin 13 yksilöä. Se on, valitettavasti, yli neljäsosa Suomessa viime vuonna rengastetuista räystäspääskyistä, sillä lajin rengastusmäärät ovat voimakkaasti vähentyneet viime vuosina.

Kesä oli sateinen ja viileä. Miehitysvuorokausia kesä-heinäkuulta kertyi yhteensä 34. Alueella liikkuneet ruokkirengastajat joutuivat huonon sään takia tyytymään tavallista vähäisempään rengastusmäärään. Signilskärin pesimälajistoon kuuluvat mm. lapasorsa, ristisorsa, isokuovi ja töyh-töhyppä. Sekä koiras- että naarasteeri nähtiin toukokuun lopussa, mutta pesinnän varmistavat havainnot puuttuvat. Haahkoilla oli hyvin huono poikastuotto, sillä kesä-heinäkuun vaihteessa poikasia ei nähty kuin muutamia, vaikka naaraita nähtiin mm. 509 yksilöä vesilintulaskennassa Signilskäriltä 23.6. Kyhmyjoutseniakin oli paikalla vain kaksi vanhaa lintua. Laskennassa havaittiin myös 68 pilkkasiipeä ja 426 riskilää. Merimetsoja nähtiin heinäkuussa vain muutaman kerran sekä neljästi yksittäinen harmaahaikara. Ensimmäiset päiväpetolinnut syysmuutolla olivat sääksi 5.7. ja hiirihaukka 15.7. Vanhat kahlaajat aloittivat syysmuutonsa kesäkuun lopussa ja ensimmäisinä havaittiin 26.6. kaksi valkovikloa ja 30.6. suosirri, kaksi mustavikloa ja metsäviklo. Heinäkuussa nähtiin kapustarinta 17.7. ja jänkäsirriäinen 13.7. sekä kolme muuttavaa pikkulokkia 27.7. Huuhkaja pysyi alueella läpi kesän ja se nähtiin heinäkuussa kolmesti.

Syksyllä Signilskärillä oli taukoamaton miehitys 18.9.–20.10., jolloin lähes koko ajan saarella oli useita lintuharrastajia. Syksyn 33 miehitysvuorokauden aikana havaittiinkin monia mukavia pikkuharvinaisuuksia. Harmaasorsa syyskuun lopussa oli vasta neljäs havainno Signilskärillä. Paikallinen naaraspukuinen allihaakka havaittiin 15.10. Vanha jääkuikka muutti 14.10. ja lajilleen määrittämätön jääkuikka 6.10. Lokakuun puolessavälissä todettiin vilkasta varpushaukkamuuttoa: 13.10. 146m, 14.10. 94m ja 15.10. 120m. Valitettavasti syyskuun lopulla ei muuttajamääriä kirjattu tarkasti. Muuttohaukka ilahdutti havainnoitsijoita seitsemästi 20.9.–6.10. Yksinäinen selkälokki muutti 14.10 ja nuori pikkukajava sekä 7.10. että 16.10. Yhteensä viisi pikkutikkaa havaittiin jakson aikana. Sataman tienoilla 15.–17.10. viipynyt koskikara oli harvinaisen vieras, josta ei ole aikaisemmin kerty-

Kuva 11. Lillgrundin pesivät harmaa- ja selkälökki 1971–2004.

nyt kymmentäkään havaintoa. Naaraspuukuinen mustaleppälintu 15.–17.10. oli tavallisempi vieras saarella. Syksyn ainoa sepelrastas oli paikallisena 8.10. Taigauunilintu katosi omavaltaisesti verkosta 23.9. ja seuraavana päivänä nähtiin maastossa toinen. Ainoa hippiäsuunilintu pyydystettiin kotityrniköstä 10.10. Tyynen yön jälkeen 2.10. saarella arvioitiin olevan 36 puukiipijää. Varisten järkyttävää masamuuttoa ei havaittu, mutta naakkoja muutti lokakuussa hyvin: 10.10. 578m, 11.10. 2215m, 12.10. 859m, 13.10. 915m, 14.10. 1756m, 15.10. 1739m ja 16.10. 641m. Kirjosiipikäpylintu havaittiin kahdesti syyskuun lopussa. Syksyn voimakkaasta punatulkkuvaelluksesta Signilskäriltä on allekirjoittaneen tiedossa vain syksyn ensihavainto syyskuun viimeiseltä viikolta sekä hyvä muuttopäivä 15.10. 924m.

Syksyllä verkkorengastus oli pääasiallinen toimintamuoto, mutta hyvän miehityk-

sen ansiosta myös muutonhavainnointia pystyttiin toteuttamaan usein. Syksyn tehokkain stajausjakso oli 11.–16.10. Rengastajille vilkkaimmat päivät olivat 29.9. ja 11.10., jolloin rengastettiin 527 ja 508 lintua. Ainoa Suomessa viime vuonna rengastettu vuorihemppo pyydystettiin Signilskärillä 29.9. Yhteensä vuoden aikana Signilskärillä rengastettiin 5145 aikuista lintua ja 27 kottaraisen pesäpoikasta. Viisi runsainta rengastuslajia olivat hippiäinen (1273), urpiainen (693), talitiaainen (529), punatulkku (498) ja punarinta (376).

Lokakuun 15. käydyssä lintusaarien välisessä pinnakisassa Signilskärin joukkue voitti havaittuaan päivän aikana 83 lajia. Toiseksi tuli Säpin joukkue 81 lajilla ja kolmanneksi Lågskärin joukkue 79 lajilla. Östra Norrskärin joukkue havaitsi 71, Västra Norrskärin joukkue 67 ja Tankarin joukkue 59 lajia.

Säppi

Juha Sjöholm

Säpin lintuasema vietti edelleen hiljaiseloa ja oli miehitettyä vain 40 vuorokautena, ajalla 15.4.–21.10. Miehitysjaksot koostuivat pääosin lyhyistä jaksoista, pisimmän jakson ollessa 13.–21.10.

Lintuasemaleiri pidettiin Ari Rantamäen vetämänä 28.–31.5. Säpin kesäpäivät järjestettiin jo perinteiseen tapaan 7.–8.8. Ohjelmana oli tuttuun tapaan Hanhiston niityn raivausta sekä reipasta yhteiseloa. Syyskuussa järjestettiin myös puutalkoot Ari Salon avustuksella.

Lintuja rengastettiin vuoden aikana 1179, joista pääosa syys-lokakuussa. Lähes puolet rengastetuista linnuista, 560 yksilöä, oli perinteiseen tapaan hippiäisiä. Mielenkiintoisempia rengastuksia keväällä olivat vesipääsky ja kaksi jänkäsirriäistä, jotka rengastettiin toukokuun lintuasemaleirin yhteydessä. Syksyn mielenkiintoisin rengastuslaji oli harmaapäätik-

ka, joka rengastettiin asemalla lokakuussa. Lintu oli samalla vasta toinen Säpissä kiinniotettu yksilö lajista. Pesäpoikasrengastuksia tehtiin vain 39, joista yllättäen 21 oli kottaraisia.

Harvinaisuuksien puolesta vuosi oli heikko. Kevätkauden parhaita havaintoja olivat mm. mustatiira sekä neljä etelänkiislaa. Syyskauden parhaimmistoa edustivat valkoselkätikka, harmaapäätikat, kaksi sepelrastasta sekä kangas- ja tunturikiuru.

Tankar

Harri Hongell

Vuosi 2004 oli Tankarin lintuaseman 33. toimintavuosi. Asema oli miehitettyä 63 vuorokautta, joka on huomattavasti alle pitkäaikaisen keskiarvon (107). Parhaiten asemaa miehittiin touko- ja elokuussa (11 vrk) sekä lokakuussa (17 vrk). Pisimpään asemaa miehittivät vuonna 2004 Harri Hongell (16 vrk), Marko Pohjoismäki, Santtu Ahlman ja Timo Mäkinen (12), Antti Pesola, Toni Uusimäki ja Jarno Rasmus (9) sekä Juhani Hannila (8). Toiminnan pääpaino oli kesällä erilaisissa lintulaskennoissa, keväällä ja syksyllä verkko-rengastuksessa sekä muuton seurannassa.

Toimintavuonna Tankarissa rengasti viisi lintuasemarengastajaa. Lintujen yömuutosta tehtiin syksyllä havaintoja vain kolmena yönä satunnaisten äänihavaintojen havainnoinnilla epäedullisten yömuutosäiden takia. Havaintoja yömuuttajista kertyi ainoastaan 38 linnusta neljästä eri lintulajista. Yömuuttosyky oli aseman historian kehnoin.

Lintuja rengastettiin 12–13 vakioverkolla ja pesäpoikasina yhteensä 2 449 kpl 60 lajista. Poikasina merkittiin 139 lintua ja emoina pesiltä tai poikasilta 2. Yleisimpien rengastuslajien listan kärkeä edustavat tällä kertaa muutto- ja pesimälinnut. Kii-reisimpiä rengastuspäiviä olivat: 4.10. (253 r), 2.10. (221), 3.10. (218), 27.9. (148) ja 5.10. (139). Kymmenen yleisintä rengastuslajia olivat hippiäinen (334), pyrstötiainen (292), tilhi (220), hömötiainen (195), sinitiaainen (183), punatulkku (178), urpiainen (172), pajulintu (163), harmaalokki (116), puukiipijä (79) ja sinirinta (79).

Muita mielenkiintoisia ja harvinaisempia rengastuksia olivat lehtokurppa (1 r), räyskä (1), merikihi (2), pikkutikka (5), pohjantikka (2), tilhi (220 – aseman ennätys), sinirinta (79), taigauunilintu (1), hippiäsuunilintu (4), pyrstötiainen (292), la-pintiaainen (4) ja isolepinkäinen (1).

Tankarissa rengastettuja tai kontrolloituja lintuja tuli ilmoituksina runsaasti. Seuraavassa muutama mielenkiintoisempi löytö tai kontrolli:

Juha Sjöholm Säpissä. © Jari Peltomäki

Omat:

- Harmaalokki, reng. poikasena 4.7.2000 Lilgrundissa ja kontrolloitu 25.3.2003 Nexössä Tanskan Bornholmissa, 1082 km SSW ja 2v 8kk 21vrk rengastuksesta. Sama lintu kontrolloitu myös Ruotsin Malmöhusissa 3.3.2002.
- Harmaalokki, reng. poikasena 27.6.2001 Lilgrundissa ja kontrolloitu 25.11.2001 Kööpenhaminassa Tanskassa, 1086 km SW ja 4kk 28vrk rengastuksesta.
- Harmaalokki, reng. poikasena 1.7.2003 Lillgrundissa ja kontrolloitu 11.2.2004 Puolan Konin kaatopaikalla, 1337 km SSW, 7kk 10vrk rengastuksesta.
- Harmaalokki, reng. poikasena 24.6.2004 Lillgrundissa ja kontrolloitu 15.8.2004 Espoossa 424 km SSE, 1kk 21vrk rengastuksesta.
- Hippiaäinen, 1kv naaras reng. 27.9.2004 ja kontrolloitu 19.10.2004 Ruotsin Öölannissa, 934 km SSW ja 22vrk rengastuksesta.
- Tilhi, 1kv naaras reng. 3.10.2004 ja löydetty kuolleena Ruotsin Värmlandista, 699 km SW ja 1kk 1vrk rengastuksesta.
- Tilhi, 1kv naaras reng. 4.10.2004 ja löydetty ikkunaan törmänneenä Saksan Schleswig-Holsteinista, 1364 km SW ja 1kk 12vrk rengastuksesta.
- Pyrstötiainen, täysikasvuinen reng. 4.10.2004 ja kontrolloitu 18.10.2004 Hangon lintuasemalla, 460 km S ja 14 vrk rengastuksesta.
- Urpiainen, +1kv naaras reng. 14.10.2004 ja kontrolloitu 23.11.2004 Venäjän Pietarissa, 594 km SE ja 1kk 9vrk rengastuksesta.
- Punatulkku, 1kv naaras reng. 15.10.2004 ja kontrolloitu 19.12.2004 Norjan Östfoldissa, 816 km WSW ja 2 kk 4vrk rengastuksesta.

Vieraat:

- Helmipöllö, 2kv naaras reng. 10.9.2000 Torniossa ja kontrolloitu 10.10.2003 Tankarissa, 218 km SSW ja 3v 1kk rengastuksesta.

Harvinaisempia Tankarissa tehtyjä havaintoja olivat seuraavat havainnot: mustaleppälintu 2.5. k p, sepelrastas 2.5. 1p, harmaapäätikka 25.5. hetken paikallisena, 26.5. muuttava vanha jääkuikka ESE ja 27.5. muuttava 2kv-lintu, 8 kirjosiipikäpylinnan parvi saarella 9.8. ja 11.8. 2p. Elokuun yhdeksäntenä saaren rannalla uisken-teli kaksi valkuposkihanhea neljän poikasensa kanssa. Poikaset olivat syntyneet läheisellä Malgrundetin saarella, ja tämä oli lajin ensipesintä koko seudulla. Hippiaisiä viivähti 24.8. sumun seurauksena peräti 146 linnun parvi erään mökin kuistilla, isokirvinen muutti 1.10., taigaunilintu oli paikallisena 2.10., 3.10. saatiin verkosta

yksi nuori lintu ja 4.10. yksi lintu paikallisena. Hippiaisuuslintuja nähtiin siten, että 3.10. eksi verkkoon nuori lintu, 4.10. rengastettiin yksi ja 7.10. 2 lintua. Lapintaisia rengastettiin 4.10. ja 9.10. molempina päivinä yksi lintu ja 13.10. 2 lintua.

Tankarissa pesi kesällä 2004 yhteensä 286 paria 43 lintulajista. Yleisimmät pesijät olivat räystäspääsky (63 paria), kalalokki (48), lapintiira ja tukkakoskelo (23), haarapääsky (15) sekä västäräkki (14). Erikoisimpia pesijöitä edustivat kyhmyjoutsen, merikihu, riekko ja keltävästäräkki. Kyhmyjoutsen pesi Etelänokan edustan pienellä luodolla ja tuotti ainakin neljä poikasta (ensipesintä Tankarissa).

Läheisen Lillgrundin saaren linnustolaskenta oli järjestyksessään 34. perättäinen. Saarella pesi 153 lintua (uusi pesimäennätys) ja 17 lajia. Erikoisimmat pesijät olivat selkälokki (9), räyskä (1), kanadanhanhi (1), keltävästäräkki (1) ja haahka (1). Ohessa luodon harmaa- ja selkälökkikanan kehitys vuosina 1971–2004 (Kuva 1).

Tankarin pesivää räystäspääskykantaa on seurattu jo yli 20 vuotta ja se on vaihdellut eri vuosina 36 ja 83 pesivän parin välillä. Vuonna 2004 laskettiin pesijöitä 63 paria.

Kesällä laskettiin majakan luota 112 vuonna 1999 ensi kerran löydettyä harvinaisen ketonoidanlucun versoja. Saaren luoteisosan avokallioalueen pensaita rai-vattiin käsipelin kesällä alueelle 1998 laaditun maisemanhoitosuunnitelman mukaisesti.

Vuoden aikana opastettiin turisti- tai muita ryhmiä lintuaseman toimintaan ja toimintatapoihin. Turistit häiritivät Pohjoiskalliolla varoitustauluista huolimatta lintujen pesintöjä. Lisäksi mainittakoon, että asemalla on oma yhteysvene. Luotsien kuljetustoiminnan yhteistyö lopui kesällä 2004 luotsilaitoksen hinnoiteltua kuljetuk-sensa kohtuuttomiksi.

Lintuasemalla on oma www-sivu Keski-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen sivun yhteydessä osoitteessa <http://pp.kpnet.fi/~vierimaa/Tankar1.htm>.

Yhteystiedot ja aseman varaukset: Asemanhoitaja Harri Hongell
Raahenkatu 46, 67200 KOKKOLA
(06) 8314 903 (koti), (06) 3675 611 (työ)
sähköposti: Harri.Hongell@ymparisto.fi

Tauvo**Mikko Ojanen ja Matti Tynjälä**

Kulunut vuosi sujui Tavovossa samaan tapaan kuin aikaisemmatkin tämän vuositu-hannen vuodet. Toiminta keskittyi kevään rengastusjaksoon ja syyspuolen viikonlop-pukäynteihin. Syksyllä oli toki muutama pidempikin jakso, mikä myös näkyy tulok-

Tankarin majakka. © Harri Hongell.

sissa. Päämiehittäjät olivat William Velmala, Matti Tynjälä ja Mikko Ojanen. Näiden lisäksi asemalla vieraili havainnoimassa tai rengastamassa lukuisia muita henkilöitä, joille kaikille kiitos aseman puolesta.

Kevään rengastusjakso kattoi lähes koko jakson 20.5.–10.6. (yhteensä 19 vrk). Tänä aikana rengastettiin yhteensä 2237 lintua. Miehitäjinä toimivat pääosin Matti Tynjälä ja Mikko Ojanen. Rengastus jatkui Ulkonokalla Kari Koivulan ja Antti Rön-gän johtaman sirritutkimuksen merkeissä ja alkoi uudemmin kerran syksyllä. Syksyn (11.7.–25.10. yhteensä 38 vrk kymmenenä eri jaksona) saaliiksi saatiin 2540 lintua. Syyskauden rengastajina toimivat pääosin William Velmala, Matti Tynjälä ja Hannu Tunturi.

Koko vuonna rengastettiin 4791 lintua, mikä on paras tulos kahdeksaan vuoteen. Rengastajittain tämä jakaantui seuraavasti: Matti Tynjälä 1913, Mikko Ojanen 1293, William Velmala 1238, Hannu Tunturi 248, Tuomo Jaakkonen 81 ja muut 17 rengastusta.

Eniten rengastettiin pajulintuja (1776), urpiaisia (761), pyrstötiaisia (428), kirjosiippoja (200) ja leppälintuja (162). Pyrstötiaisia oli lokakuussa mukavasti liikkeellä, ja useana päivänä vaeltajien kokonaismäärä nousi yli sadan, mistä suuri osa jäi myös verkkoihin. Runsaimmin pyrstötiaisia rengastettiin 11.10. (88) ja 16.10. (78). Pyrstötiasten joukossa oli myös kaksi mustakulmaista *europaea*-rodun edustajaa sekä jokunen tummahkokulmainen risteymä.

Käpytikkoja saatiin rengastetuksi 27, mikä osoittaa selvää vaellusta. Pikkutikkoja rengastettiin 4 ja pohjantikkoja 2. Urpiaisten joukossa saatiin lokakuussa 17 tun-

draurpiaista ja 13 *cabaret*-tyyppistä tai sitä muistuttavaa urpiaista. Helmipöllörengastuksia kertyi niukasti – vain 8. Muita mainittavia vaeltajia olivat mm. 4 lapintiaista ja harmaapäätikka 15.10. (minkä lisäksi toinen nähtiin muutolla 18.10.) sekä kirjosiipikäpylintu 14.7.

Heinäkuussa yritettiin pyytää kahlaajia katiskoilla, mutta tulos jäi melko heikoksi: vain yksi suo- ja pikkusirri rengastettiin. Sen sijaan normaali verkkopyynti tuotti pikkukuovin ja peräti 6 jänkäkurrpaa. Tämä lyö aseman edellisen ennätyksen (5 rengastusta vuonna 1967).

Muita mielenkiintoisia verkkolajeja puolestaan olivat sepekkyyhky, pyy (peräti 3), kultarinta, idänuunilintu, mustapääkerttu niin keväällä kuin syksyllä ja peukaloinen. Vuoden rengastuksen kohokohta lienee ollut 2.-3.6. välisenä yönä Matti Tynjälän rengastama tulipäähippiäisnaaras.

Asemalla havainnoitiin muuttoa myös rengastuksen yhteydessä kuin erikseenkin. Lisäksi erityisesti keväällä Kaasannokalla käytiin seuraamassa vesilintujen muuttoa. Kevään erikoisuuksia siellä olivat useat haahkahavainnot sekä tunturikihiut, joita enimmillään nähtiin 7m (20.5.).

Ulkonokan lepäilijöitä laskettiin rengastuksen niin salliessa sekä erillisin laskentakeroihin. Kahlaajien syysmuutto vaikutti sangen vaisulta, eikä nokan kierroksella päästy herkuttelemaan juuri sataa suuremmilla lajisummilla. Heinä-elokuun vaihteessa suokukkojen ja -sirrien määrät kävivät kahdensadan paremmalla puolella. Merihanhiin kertymä nousi tänä kesänä jo tuhanteen yksilöön (4.8.).

Muita mielenkiintoisia havaintoja Tavossassa olivat mm. rantakurvi 24.5. Merikylänlahdella, punakottarainen 29.–30.7. Ulkonokalla, yhteensä 70 muuttavaa harmaahaikaraa 6.8., jokunen syyskuinen taigauunilintu ja sokerina pohjalla J. Sjöholmmin löytämä balkaninuunilintu Kaasalla 9.10.

Valassaaret

Jan Hägg ja Gunnar Stara

Aseman 39. toimintavuosi oli edellisvuotta vajaan viikon havainnoinnin osalta. Alkukevällä seurattiin perinteisesti piekanojen muuttoa ja myöhemmin toukokuista arktikaa. Kesäkuussa alueen luodoilla suoritettiin saaristolinnustoinventointeja. Syksyn toiminta painottui helmipöllöjen pyyntiin ja rengastukseen sekä siinä ohella tapahtuvaan muutosseurantaan. Miehitysvuorokausia lintuasemalle kertyi 92, edellisvuotta (96) vähemmän. Päämiehittäjinä asemalla toimivat Tuija Warén (28 vrk), Jan Hägg (23), Mikko Hänninen (13), Jürgen

Lehmann (13) ja Gunnar Stara (12). Kaikkiaan 28 miehittäjää toimi asemalla vuoden mittaan ja lisäksi muita vierailijoita kävi noin 18 henkeä.

Kevät

Kevätkausi käynnistyi vasta huhtikuun jälkipuoliskolla (17.4.) jatkuen lähes keskeytyksittä toukokuun kolmanteentoista päivään asti. Tämän jälkeen muutaman yksittäisen miehityspäivän (16.5., 20.5.) jälkeen seuraava yhtenäinen havainnointijakso asemalla oli kuun lopulla (23.–28.5.). Asematoiminnan käynnistyminen sangen myöhään heikensi havaittuja piekanamuuton määriä. Arktikamuuton tuloksia taas heikensivät miehityskatkokset toukokuussa.

Piekanoja havaittiin keväällä ainoastaan 272 muuttavaa (+3sp.), mikä oli vain puolet edellisvuoteen (541m +5sp.) verrattuna. Syinä olivat ainakin myöhäinen muutosseurannan aloitus sekä lintujen muuttaminen jälleen kaukaa Valassaarten ohitse.

Toukokuun arktikassa ei merkittäviä muuttopäiviä tällä kertaa nähty. Kuikkalintuja havaittiin kevään aikana kaikkiaan 8100 muuttavaa, ja joukossa havaittiin kolmeitoista komeaa juhlapukuista jääkuikkaa ja lisäksi yksi määrittämätön jääkuikkalaji. Muita retkeilyä piristäviä havaintoja keväälle olivat kaksi kattohaikaraa 20.4. (kolmas havainto saarilla), tunturikiuru 21.4., leveäpyrstökihi 30.4., pikkukajava 30.4., etelänkiisla 30.4. ja nokikana 1.5. Lisäksi kevät- ja syyskauden välissä tehdyistä havainnoista mainitsemisen arvoinen on 13.6. majakan seudulla havaittu mustaotsalepinkäinen.

Syksy

Syksyn miehitys käynnistyi 2.9. neljän päivän rengastuskurssilla. Tämän jälkeen oli puolentoista viikon tauko, kunnes jälleen 16.9. lähtien asema oli miehitettynä yhtäjaksoisesti aina 9.10. saakka. Tämän jälkeen asema oli vielä miehitettynä 16.–20.10 sekä 22.–24.10. Syyskaudella asema oli miehitettynä kohtalaisesti, joskin merkittävimmät miehityskatkokset ajoittuivat syyskuun alkupuoliskolle ja lo-

kakuun puoliväliin. Helmipöllöpyyntiin painottuvaa rengastustoimintaa harjoitettiin (sääolojen salliessa) pääasiassa jaksolla 16.9.–9.10.; tosin myös kauden ensimmäisellä ja viimeisellä lyhyellä jaksolla helmipöllöjä yritettiin pyytää.

Edellisvuoteen verrattuna syksyn helmipöllöjen pyyntijakso oli nyt kolmisen viikkoa lyhyempi. Helmipöllöjä rengastettiin yhteensä 64 ja vieraskontrolleja tuli kahdeksasta yksilöstä. Tulosten perusteella vaellusta voidaan luonnehtia voimakkuudeltaan heikoksi. Nuorten lintujen osuus syksyn pyydyistä helmipöllöistä oli n. 64 % (46 yks.). Syksyn lyheneviin päiviin toivat iloa muutamat vähälukuiset lajit. Näistä maininnan arvoisia olivat keräkurmitsa 3.9., pikkusirkkurengastusta 4.9., kaksi sarvipöllörengastusta 4.10. ja tunturikiuru 22.10. Lisäksi uivelot ylsivät havaintomäärillään uusiin ennätyslukemiin. Parhaana päivänä 20.9. havaittiin peräti 93 paikallista uiveloja pääsaarten alueella. Kaikkiaan 181 lajia havaittiin lintuasemalla vuoden aikana.

Havainnoitsijat ja rengastajat ovat terveille asemalle. Tiedustelut ja yhteydenotot kirjoittajiin.

Kirjoittajien yhteystiedot:
Gunnar Stara (asemanhoitaja)
Puh. (06) 724 7527 (k), 050 553 8977

Jan Hägg
Puh. (06) 822 1766 (k), 050 526 0952

Kirjallisuus

- Ekroos, J., Lehikoinen A., Lehikoinen, P. & Pynnönen, P. 2004: Harvalukuisten lintujen esiintyminen Hangon lintuasemalla 1979–2002. *Tringa* 31(2):74–93.
- Gotelli, N.J. & G.L. Entsminger 2004: EcoSim: Null models software for ecology. Version 7. Acquired Intelligence Inc. & Kelsey-Bear. Jericho, VT 05465. <http://garyentsminger.com/ecosim.htm>
- Lehikoinen, A. & A. Vähätalo 2000: Lintujen muuton ajoittuminen Hangon lintuasemalla vuosina 1979–1999. *Tringa* 27(3):150–226.

Toimittajan osoite:
Lauri Nikkinen, Uudenmaantie 70 B 26
20720 Turku, Finland

Pikkusirkku (*Emberiza pusilla*). Rönnskär. ©Henri Selin.